

סוף זמן קר"ש

עש"ק בראשית

9:13

עש"ק נח 9:15

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדיי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ק בלק פד"ו)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת נח

מס' סוטה לג. עד לה.

פרשת לך

מס' סוטה לה. עד לו:

בלשון מס' סוטה רואים כי היצר
לחיות לבד עבירה, ובדרך הטבע או
אפשר להחזיק, ואין ורק כח קדושת
לימוד התורה אפשר לנצח שכינות
הקשים, ואז יש תקווה לחשאר יחודי כשר.
דבריו רבני שליסא בחזנות מס' סוטה

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

נח

שנה י"ג גיליון ג' (תקכ"ה)

אדר"ח מרחשון תשע"א

למה פגע בנפשות תחלה

כי מלאה הארץ חמס פרש"י, לא נחתם גור דינם אלא על הגזל, וקשה דרש"י גופו הביא לעיל שחטאו בערור חזות, ומדוע לא נחתם הגור דין אלא על הגזל. אך הנה אמרו חז"ל שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה, אלא מקודם מענישין את האדם ברכושו, ורק לאחר שאין זה מועיל, פוגעים בנפשו ר"ל. ולפ"ז קשה למה בדור המבול נגזר מיד למחות את האדם ולא נגזר תחלה על רכושם. אך במה דברים אמורים שממנו של אדם יכול להציל את נפשו, כשהממונ הוא שלו הוא, כי אז ע"י איבוד ממנו מתכפר לנפשו. אבל כשהממונ הוא גזול ואינו שלו, מהידי תיתי שיציל אותו, וכי איזה שייכות יש לו עם הכסף הלז עד שיכפר עליו. ונמצא שאלמלא חטא הגזל של דור המבול, לא היו נידונים מיד לכליון אלא היו נענשים תחלה בממונם, אך כיון שהיה ממנום גזול, בע"כ נחתם גור דינם מיד להשחתה.

מלא העומר

לא יכולים לטעון

לא נחתם גור דינם אלא על הגזל, י"ל הענין דהנה איתא בספר קנה חכמה, שדור המבול היו יכולים לטעון שה' מצוות ניתנו לאדם ולא לדורות הבאים, וא"כ אין שום עונש מגיע להם על שעוברים עליהם. אולם גזל בע"כ היה ציווי לדורות הבאים, כי כתב רש"י בריוש ויקרא שאדם הראשון לא הקריב קרבן מן הגזל שהיה כל העולם היה שלו. ולפ"ז אי אפשר לומר דלאדם בלבד נאמר איסור גזל, דהא לא שייך איסור זה להגביהו, וע"כ קאי על הדורות הבאים, ולכן שפיר נחתם גור דינם בעון הגזל, אף שלשאר עבירות היו יכולים למצוא מקום פטור.

כתשת אור

מניין ידע

רש"י, איחר מזוונות לארי והכישו. ק' מנ"ל דה"י ארי. ועוד למה איחר, ות"י עפ"מ דאיתא שם דארי יכול לחיות בלי מאכל לא בציר משהו ימים ולא יותר מ"ב, וי"ל דנח נמי ה' מסופק בזה השיעור דהזנה כמה, וכשכא אליו שבשביעי ולא רצה לאכול דעדיין הו"ל אישת"י ונת"י כמ"ש בגמ' ולא חזר אליו להאכילו עד איזה ימים, ואח"כ הכישו.

תורת חיים

מתוך החושך יוציא אורה

והנה זית טרף בפיה. אפשר לומר המסורה הכא טרף בפיה, הוא טרף וירפאנו וגו', כי המסורה מרמזת כי על כן אמרה כי רצונה לזון מיד הקב"ה אפילו אם מוריו, כי אחר כך הקב"ה יעשה אותם מתוקים כמ"ש כי הוא טרף וירפאנו, כי המכה הוא הקדמה לרפואה שנברא עוד קודם המכה, וכמו שאמרו חז"ל, וכן על ידי המיריות יבא אחר כך מזוונות מתוקות בכפלים מנה אחת אפים, ודו"ק.

דברי מאיר

צדיק מבטל

את האלקים התהלך נח. יש להסביר מה שאצל נח כתיב את האלקים התהלך נח ואצל אברהם כתיב התהלך לפני, כי הנה נח לא מצינו שניסה לבקש מהש"ת עבור בני דורו לבטל מהם גזירת המבול, לכן כתיב את האלקים התהלך נח, שהלך והסכים עם גזירת המקום להפוך את סדום, כמה הפציר לפני המקום למנוע מלהשחיתם. ולכן אמר לו הקב"ה התהלך לפני, ולא אמר לו התהלך אתי. שמשמע שסיכים עם רצונו של מקום, כי אם התהלך לפני, אתה תלך לפני ואנכי כביכול אחריך, שהקב"ה גזור והצדיק מבטל והצדיק גזור והקב"ה מקיים. ודבר זה הוא נחת רוח מרובה לפני הקב"ה.

הגה"ק מאטמארצאטא זצ"ל, בספר רמז מאיר

לא יכלו קודם לכן

כי מלאה הארץ חמס. פרש"י לא נחתם גור דינם אל על הגזל. ומקשין העולם אמאי נחתם רק על הגזל אף שהיו בידם עבירות ונות ועו"י. ויש לפרש הכוונה, דקו"ל דאין בית דין יושבין לדון על פחות משוה פרוטה, אלא כשכבר יושבים ודנים דין פרוטה, אז יכולים לדון אף על פחות משו"פ. והנה מבואר כאן במדרש דדור המבול היו גזולים פחות משו"פ כדי שלא יעשו. לכן אמר לא נחתם גור דינם אלא על הגזל, פי' שבכל עת שישבו לדון באיזה דין, היה הגמר וחתומת המשפט בענין גזל, כי בתחילה לא יכלו לדון על הגזל דאין ביד דינם על פחות משו"פ ושם נהרה לגזול רק פחות משו"פ, אבל בחיתום המשפט שפיר היו דנים על כך. ולפיכך זה מהפסוק כי מלאה הארץ חמס, דאמרו ר"ל מה בין גזלן לחמסן, חמסן פחות משוה פרוטה גזלן בפרוטו. ומיושב קושיא הג"ל, דבאמת בא המבול גם בשביל יתר החטאים, וכונתו רש"י היא שחטא הגזל נידון רק בשעת החתימה.

שפיר היו דנים על כך. ולפיכך זה מהפסוק כי מלאה הארץ חמס, דאמרו ר"ל מה בין גזלן לחמסן, חמסן פחות משוה פרוטה גזלן בפרוטו. ומיושב קושיא הג"ל, דבאמת בא המבול גם בשביל יתר החטאים, וכונתו רש"י היא שחטא הגזל נידון רק בשעת החתימה.

חזקת התורה

מדה כנגד מדה

כי מלאה הארץ חמס. פרש"י לא נחתם גור דינם אלא על הגזל. לכאורה מדוע הקפיד הש"ת כ"כ על שגולו הרשעים איש מאת רעהו, והלא כחיות היצר נחשבו שטורפים וחומסים ואין חטא להם, ומה כל חיהם חשוב לפני הקב"ה עד שחס על הרשעים הגזלים והביא מבול לנקום נקמתם. אך ביאור הענין הוא, דהנה איתא במדרש ששאל אברהם אבינו את השם בן נח, איך נצלתם אתם ממי המבול ומחרון אף הגדול שהיה בעולם, וענה לו שזה בזכות שרחמנו על הבמות ועופות שבתיהם, שבמשך כל ימי המבול עסקו בצרכיהם וסופקם מזון בזמנם, ועי"ז ירחם עליהם הש"ת כי "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". וכן דור המבול, אלו היו מרחמים איש על רעהו אז מדה כנגד מדה היה מתעורר רחמי הש"ת עליהם, אך היות שמלאה הארץ חמס מפניהם ולא חסו על רכוש חבריהם, לכן נחתם גור דינם.

חפצת שלמה

מתולדותיו

הרה"ק רבי אברהם חיים הורוביץ זי"ע נולד בשנת תרי"י, ועוד במעללי ויטב נער, וכבר בילדותו הכירו עליו כי לאילנא רברבא יתעביד, ויצא שמו לשם ולתהילה בכל המדינה, נתגדל על ברכי אביו הקדוש מראזוואדאו זי"ע, שהיה מתפאר עם פרי קודש הילולי.

אחרי פטירת אביו הק' בשנת תרנ"ד התחילו לנהור אליו אלפי חסידים ותקע אהלו בק"ק ראדאמישלא רבתי, ומשם האיר עיני ישראל בתורה ועבודת ה', ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה לשמוע לקח מפיו ולהתחמם לאור תורתו וצדקתו.

הרה"ק מפלאנטש היה חתן הגביר הגדול מאחיו רבי בצלאל וויינבערגער מדיקלא ז"ל, ופ"א כשחשבו לפני מרן הדברי חיים זי"ע את כל הרבנים החשובים שבאו אז לחסות בצל כנפיו העיר הרה"ק ואמר "ר' בצלאלס איידים איז אויך דא גיווען, ער איז א וואזשנער יונגעראמן".

חריף ובקי

זקינו מרן רביה"ק הייטב לב זי"ע בספרו ייטב פנים מאמר שוב אשיב, מביא ח"ת מנכדו הרה"ק מפלאנטש זי"ל בזה"ל: וכאשר הגיע דברי אלה לנכדי הרב החריף מו"ה אברהם חיים הורוביץ נ"י השיבני וכו'.

כשהיה הרה"ק מפלאנטש ילד קטן לקחו פעם אביו למרן הדברי חיים זי"ע, ושאל אותו הדברי חיים מה שלומד, והשיב שלומד חסידא דמצוה הבאה בעבירה, ושאלו הדברי חיים מאי טעמא דמצוה הבאה בעבירה פסולה, השיבו הרה"ק מפלאנטש משום דקיי"ל אין אדם חוטא אלא אי"כ נכנס בו רוח שטות ואי"כ אדם זה שעבר עבירה נעשה שטות, וקיי"ל מצות צריכות כוונה, ואי"כ איך יוכל לעשות מצוה הלא שטות אי"א לכוון דעתו, ונהנה מאד הרה"ק מצאנו ואמר "דאס הייסט געלערנט" והוסיף לו הרה"ק מצאנו שילמוד "אסאך ש"ך אסאך ש"ך" כי לימוד ש"ך מחדד את השכל.

על התורה

הרה"ק מפלאנטש זי"ע היה רגיל לנסוע הרבה לעיר קראקא שהיו לו שם חסידים ומעריצים והיה רגיל להתאכסן אצל אחד מחסידיו, והיו הלומדים המובהקים מעיר קראקא עולים אליו לביתו להפליג בשיח של תורה לפלפל עמו בפלפול דאורייתא, כידוע שהרה"ק מפלאנטש היה מרבה לפלפל עם תלמידיו חכמים בכל עת מצוא.

פעם שלח הרה"ק מפלאנטש שליח מיוחד באיזה ענין להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ואחר שמסר השליח את דברי רבו חקר הרה"ק מבעלזא את השליח אודות התנהגות ותהלוכות רבו, וסיפר לו מגודל התמדתו ושקידתו בתורה, ואף שתוקפתו יסורים רבים ומכאובים גדולים אעפ"כ לא ישית לבו לזה וממשיך בלימודו בלי הרף כל הלילה בהתמדה ובשקידה נפלאה, וקרא הרה"ק מהרי"ד זי"ע לזוגתו הרבנית הצדקנית ואמר לה הלא תשמעי את דרכו בקודש של הרה"ק מפלאנטש כי כל יסוריו ומכאוביו לא יעצרו מלהגות בתורת ה' יומם ולילה, ואילו אנכי בכל פעם שאני רוצה ללמוד בלילה הנך מפריעה לי בגלל מצב בריאותי.

על העבודה

קדושתו ופרישותו שגבה מאד, והיה מופלג מאוד בקדושת העינים וטהרת המחשבה, ולא הסתכל אפילו בבנותיו, וסיפר הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע

הילולא דצדיקא

הרה"ק רבי אברהם חיים הורוביץ זל"ה
אבי"ד פלאנטש - כ"ט תשרי

שפ"א נכנסה בתו לחדרו לדבר עמו ולא הסתכל עליה, וטענה לפניו הלא בתך אנכי, והשיב לה אביה הק' וכי צריך אני להכשל בשמירת עיני משום שאפשר שפ"א תכנס בתי לחדרי ובשביל זה אצטרך להסתכל בנשים, חלילה לי.

היה עובד את ה' במסירות נפש בקדושה ובטהרה נפלאה, שהפקיר את גופו לעבודת בוראו, ועשרות בשנים לא היה ישן במטה כלל רק היה מתנמנם על כסאו, וכן לא שתה שום משקה כ"א לצורך מצוה כגון כוס של קידוש והבדלה, מאחר שבימי נעוריו שתה פעם מים לצמאון קנס את עצמו בסינון זה, והיה רגיל ליקח עמו מטלית רטובה שבכל פעם שתייבש פיו היה מרטיבו עם האלונטית.

מאד שגבה עבודתו בעבודה שבלב זו תפילה, שהיה בנעימות ובמתיקות בקול חוצב להבות אש ע"פ נוסח ראפשיץ דיקוב וראזוואדאו, וכדרכו של אביו הק' מראזוואדאו שהיה תפילתו בהשתפכות הנפש ובבכיות נוראות, ובפרט בתפילות המוזכרות מענין הגלות והחורבן נחמה וגאולה שפך דמעות כמים ובכה מאין הפגות אשר נמס לב כל שומע, וע"פ דרך זה היה גם תפילתיו של בנו הרה"ק מפלאנטש בהשתפכות הנפש.

השבת נועם הנשמות

להרה"ק מפלאנטש זי"ע נהרו מאות חסידים להסתופף בצלו הקדוש, בפרט הגיעו ובאו חסידים לחסות בצלו על שבת קודש שהיה עורך את השבת בעבודה נפלאה. חתנו מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע הרבה לדבר בגעגועין על אותן שבתות אשר זכה להיות בצל חותנו הק', ואמר פעם בלי"ק: ביים שווער איז געווען בא'טעמיטע שבתים.

עוד סיפר רבינו זי"ע שבזמר אזור בשבחין שכידוע היה המנהג בראפשיץ לזמרו קודם אכילת הדגים, היה חותנו מאריך לזמר בנעימה עריבה, ולפעמים היה מאריך בזה שעה שלימה, והיה מזמרה כמה פעמים בזה אח"ז, והקערה עם הדגים היה מוכן לפניו כל הזמן על שלחנו הטהור, והזמר מה ידידות היה בבית ראזוואדאו כעין "ההימנוס" כמו שהיה הזמר מנוחה ושמחה בבית צאנו והיה הרה"ק מפלאנטש מזמר מה ידידות בנעימה תירה - כידוע שהיה בעל מנגן נפלא - בקול שאגת ארי' ונשמע קולו בכל הרחוב סביב לביהמ"ד.

חותן המלך

רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע היה דבוק ומקושר לחותנו הגדול הרה"ק מפלאנטש זי"ע, והרבה לדבר אודות הימים שזכה להסתופף בצל חותנו הק', וכמים פנים אל פנים חיבב הרה"ק מפלאנטש זי"ע מאד את חתנו רביה"ק זי"ע באהבה עזה באופן יוצא מן הכלל, מאחר שהכיר חין ערכו הרם בתורה ועבודת ה',

והרבה פעמים התבטא על רבינו בהפלות ותוארים והילולים בגדולות ובנפלאות, שגילו את נבכי לבו מגדולת הערצתו לחתנו ומקדושת רום נשמתו, ותהילתו היתה בפיו והיה משתבח לפני כל עם חתנו החביב.

סיפר הרה"ק רבי יודא הורוביץ זצ"ל אבד"ק סטיטשין, שבימי מלחמת העולם הראשונה כשהיה משכנו של הרה"ק מפלאנטש בין הגולים בפעסט, נזדמן לו להיות בפעסט ונזדרז תיכף להיכנס לדודו הרה"ק לשאול לשלמו, וכשנכנס לחדר דודו קיבל את פניו ואמר לו: חבל, חבל, שלא באת כאן ביום אתמול ואז היית יכול לראות את חתני שהשכינה זורחת עליו ובל"ק: "די שכינה שיינט אויף אים".

סיפר הרה"ק ר' אלכסנדר ט"ב מקאליסאב זצ"ל שהיה חתן הרה"ק ר' דוד מפשעצלאב זצ"ל בן הרה"ק מפלאנטש זי"ע, שבעיר קאליסאב היה דר זקן אחד שעוד זכה להיות בין הנוסעים להרה"ק רבי אלעזר מדזיקוב זי"ע ואחרי הסתלקות הרה"ק מראזוואדאו נסע בתורת חסיד להרה"ק מפלאנטש, ופ"א היה החסיד הזה בראדאמישלא ונכנס בפתקא ופדיון להתברך מפי אותו צדיק הרב מפלאנטש, ואמר לו הרה"ק שייכנס ג"כ לחתנו האברך רבי יואליש לקבל ממנו את ברכתו. כאשר נכנס הזקן לחדר שישב שם רבינו זי"ע נשתומם מאוד, מאחר שרבינו היה אז צעיר לימים בלי חתימת זקן ונראה עוד צעיר מגילו, והיה הדבר לפלא בעיני החסיד הישיש שרבו ישלחו לקבל ברכה מאברך צעיר לימים, וכשהרגיש הרה"ק מפלאנטש בתמימתו הרגיעו ואמר לו אל תחסס לקבל את ברכתו, אף כי הוא עדיין צעיר לימים אבל דע לך שעתיד הוא להיות רבי זקן "ער וועט נאך זיין אן אלטער רבי... ער וועט האבן א יונג פנים" והחסיד כשמוע דברי רבו נכנס תיכף לקבל ברכת רבינו זי"ע.

פטירתו

בער"ח מרחשון שנת תרע"ט לפ"ק איתקטר בהאי קטירא ונסתלק לבית עולמו, ויבכו אותו כל בית ישראל, ומנו"כ בק"ק רישא.

עובדות

פ"א שבת הרה"ק מפלאנטש זי"ע בעיר קלימינטוב, ובערש"ק הגיע גם הרה"ק מאוסטרובצה זי"ע עם מאות מחסידיו לשבות שם, קלימינטוב היתה עיירה קטנה שלא היה בה כדי לקיים שניהם, ונגרמה להרה"ק מפלאנטש עגמת נפש (וכנראה לא ידע הרה"ק מאוסטרובצה שהרה"ק מפלאנטש הגיע לשם לשבת) שמע הרה"ק מאוסטרובצה שחלשה דעתו של הרה"ק מפלאנטש והורה לגבאי שלו שילך לשולחנו הטהור של הרה"ק מפלאנטש ויכריז שם שהרב מאוסטרובצה הורה להעמיד יין בשמו, הדבר חרה לחסידי אוסטרובצה, היתכן שרם הרה"ק יכניע א"ע כל כך, הם הביאו בקול את תרועתם ורם נענה להם ואמר להם: דעו לכם שהרבי מפלאנטש ואחיו הריהם כבני מלכים, והמשיך להם לומר: היודעים אתם מהו החילוק בין אדם פשוט לבן מלך, אם אדם פשוט עובר על רצונו של מלך מענישים אותו בכל חומר הדין אבל אם המלך אינו שבע רצון מהנהגתו של בנו אינו מכהו ואף אינו מוכיחו, אלא יש לו לבן מלך חרב של זהב והמלך לוקחה מזמן לזמן קצר (החכמה מאי"ן).

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג ונעילת החג שמח"ת תשע"א לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. וכתב בזרע קודש (להושענא רבה) לעיני כ"ל ישראל בראשית עם הכולל גימטריא אתרו"ג לול"ב הד"ס ערב"ה סוכ"ה וד' פעמים דופ"ן, עכ"ד. ויש לבאר הרמז בזה.

ונראה בהקדם מעשה שהיה (הובא בדברי יחזקאל פ' מסעי) אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנעסק ז"ע שנסע בנו הקדוש רבי אלעזר ז"ע לקארין, ובעת שישב על השולחן של הרה"ק רבי פינחס ז"ע, נענה ואמר הרה"ק רבי אלעזר מתוך התרגשות טאטע, אמר הרה"ק רבי פינחס ודלמא לאו אביו הוא, ולא השיבו כלום. וכשנסע רבי אלעזר לביתו וסיפר הדברים לאביו הרה"ק רבי אלימלך, שאלו אביו מה השבת לו, ואמר לא השבתי לו כלום, אמר לו היה לך להשיב הלא כתיב (דברים לב ז) שאל אבין, מען לייט זיך א טאטע, והגם שאינו עוד במדרגה זו שיקרא להקב"ה אבי, אם מתחזק בכל כוחו וקורא אבי בתמימות ובאמונה פשוטה, יעזור לו הקב"ה שיגיע לבחינה קדושה זו, עכ"ד. והוא מעשה פלא ומצוה ליישב ולבאר ענין השאלה והתשובה.

ויובן בפשטות על פי מה דאיתא במס' קידושין (דף לו.) אהא דכתיב (דברים יד א) בניס אתם לה' אלהיכם (דברים יד א), בזמן שישאל נהגים מנהג בניס קרויים בניס, אינם נוהגים מנהג בניס אינם קרויים בניס, דברי רבי יהודה. ובכן כאשר קרא רבי אלעזר אל ה' ואמר טאטע היינו אביו שבשמים, יפה שאל הרה"ק רבי פינחס ודילמא לאו אביו הוא, כי באין עושין רצונו של מקום אינם זוכים להתייחס כמו בן לבני אב.

אמנם כתב הפרשת דרכים (דרוש ד) כי מחסדיו ית"ש שאם אדם עתיד לעשות טוב ולהיות צדיק, מטיב עמו על שם העתיד, וכמו שאמרו במדרש (שמו"ר פ"ג ס"ד) אמר משה לפני הקב"ה מה זכות יש בידי ישראל להוציאם ממצרים, אמר לו הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל הם נגאלים, עכ"ד. ובזה פ"א א"ז זללה"ה בייטב פנים (לפרשת החודש אות ב) הפייט (מוסף לפרשת החודש) והחודש אשר ישועות בו מקיפות, לשון הקפה, שהקב"ה מקיף הישועות על שם העתיד, עכ"ד.

ומעתה י"ל כי אף אם אין אנו ראויים לפי מעשינו להקרא בניס למקום, מכל מקום אנו זוכים להקרא בניס על שם העתיד, בזכות מה שנשתדל ונרבה במצות ומעש"ט. וזה שאמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך שהיה לו להשיב שא"ל אבין, כי יכולים לשאול זכותם בכדי שנהיה עכשיו בבחינת בניס, כנ"ל לענ"ד הביאור בדברי חכמים וחיידותם צדיקים קדושי עליון, ומסתמא יש בזה עוד פירושים.

ובדרך זה יש לתת טעם שבת על מה שאנו קוראים את הריקודין בשמחת התורה בשם הקפות, ואיננו רוב לן מהמנהג להקיף את הבימה עם הספר תורה כמבואר בשו"ע (או"ח סי' תרס"ט ס"א בהגה), אמנם לכאורה הרי רק השליח ציבור האוחז הספר תורה בידו ומקיף הבימה הוא העושה את ההקפות, ואנו קוראים את הריקודין של כל העם בבית המדרש

בשם הקפות, והלא דבר הוא. אך יש לומר שזה נקרא כך על שם מה שהקב"ה מקיף ומלווה לנו השפעות טובות בשעת הריקודין בשמחת תורה, כי כלונו כאחד בהתלהבות הריקודין בשמחת התורה אנו מקבלים על עצמינו להטיב מעשינו בשנה זו, לעסוק בתורה ובצדקה ובעבודת ה', ובזכות זה הקב"ה מקיף לנו השפעות טובות, ומקדים לשלם עוד טרם שאנחנו מקיימים המצות ומעש"ט, על החשבון שבמשך השנה הבאה נעסוק בתורה ובמצות.

ודבר זה יש להעמיס במאמר הזהיר הקדוש (נח דף סד:) בסגולת היום, שאל מה דבעי ויהיב ליה, ובפשטות הוא לשון תפלה, אמנם לדרכינו ירמוז גם על לשון שאלה והלואה, שהקב"ה אומר לבני ישראל שא"ל מה דבעי, יכולים אתם להלוות כל צרכיכם, אף שעדיין אין בידכם לשלם, כי הקב"ה מאמין לכל אחד ואחד שישלם, ועל כן הוא מקיף לנו כל השפעות טובות על חשבון המצות ומעש"ט שנקיים בשנה הבאה, ועל דרך דאיתא במשנה (אבות פ"ג מט"ז) חננות פתוחה והחנוני מקיף וכו' וכל הרוצה ללוות יבוא וילווה. ודרך התגרין שמקיפין סחורה לאדם הנאמן שיכולים לסמוך עליו, אך עלינו להתאמץ להשלים הבטחתינו, כדי שלא נאבד הנאמנות.

"אין ביזנעס איז זייער א גרויסע זאך אז מ'האט א קרעדיט, דאס איז די ערשטע זאך אז מ'גייט אריין אין געשעפט, מען הייבט אן דעם נייע יאר, יעדער איינער האט ביים אייבערשטן א גרויסן קרעדיט", שאל מען בארגט אויס אין הימל פאר יעדן איינעם, שאל מה דבעי, דער אייבערשטער זאגט בארג דיר אויס וואס דו ווילסט, אפילו דו האסט נאכנישט צו באצאלן, דו האסט נאך נישט קיין מזומן צו באצאלן, איך געטריי דיר, אבער איין זאך דארף מען געדענקן, מען וועט דארפן באצאלן, און דאס איז אויך די ערשטע זאך אין געשעפט, אז מ'האט א גוטן קרעדיט, דארף מען זען עס נישט צו פארדארבן, עס נישט קאליע צו מאכן."

והנה כתב בבני יששכר (תשרי מאמר י אות כו) ענין הסוכה הוא זכר לענני הכבוד (סוכה יא:), וקו"ל במלך (סנהדרין כב.) אין רוכבין על סוסו ואין משתמשים בשרביטו, והנה כתיב (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן, הנה הענן הוא כביכול כענין במלך בשר ודם הרוכב על סוס, והיאך היו ישראל רשאים להשתמש בענני הכבוד, אלא על כרחך שהם נקראים בניס והשי"ת נקרא עליהם אב, ולזה צוה השי"ת לעשות זכר לענני הכבוד, להורות

שאנחנו נקראים בניס למקום, ודבר זה מוכח גם מן מצות ארבעה מינים, שגם הם נקראים כביכול שרביטו של מלך, כמו שכתבו הקדמונים (סדר היום כוונת הלולב) שעל אותן הארבעה מינים אין שולט עליהם שום שר כדרך שאר המינים, אם כן על פי שנים עדים היינו מצות סוכה וד' מינים, יקום דבר אשר אנחנו נקראים בניס למקום, עכ"ד.

אמנם לפי האמור נמצא כי מה שאנו מקיימים מצות סוכה ומצות ארבעה מינים, משום שאנחנו נקראים בניס למקום, הוא מחמת שהקב"ה בעל הרחמים חושב לנו בחינת בניס מכח טוב העתיד, וכמו שהיה ביציאת מצרים שיצאנו משם בזכות שהיו עתידים לקבל התורה.

ובזה יש לפרש מאמר המדרש ילקוט (תהלים רמז תתל"א) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו (תהלים פא ד), בחודש שיש בו חג הסוכות. על פי דברי הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה בביאור התפלה בליל ראש השנה, יהי רצון שירבו זכויותינו, כי ידוע (יומא פו:) בתשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות ובתשובה מאהבה נעשות זכויות, ובימים הנוראים התשובה הוא רק מיראה מאימת הדין, ובחג הסוכות זוכים לתשובה מאהבה, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מצרף בראש השנה מה שעתידין לעשות תושבה מאהבה בחג הסוכות, והזדונות נעשו זכויות בראש השנה ומכריעין כף מאזנים במשפט עליון לזכות, וזה שאנו מבקשין יהי רצון שירבו זכויותינו, שיחשוב לנו מראשית דבר אחרית דבר, מה שאנחנו עתידים לעשות תשובה מאהבה בחג הסוכות, ומכח זה יתרבו זכויותינו בראש השנה, עכ"ד. וזהו תקעו בחודש שופר, ותכלית השופר לעורר לתשובה כמבואר ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד), אמנם הרי תשובה זו אינו אלא מיראה, וכמו שאמר הכתוב (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועדיין נשארנו כתמי החטא כי הזדונות נעשות שגגות, לזה אמר בכסה ליום חגינו, ומפרש המדרש בחודש שיש בו חג הסוכות, ומצות סוכה וארבעה מינים יש ראייה שיש לנו דין בניס למקום, והיינו מחמת טוב העתיד שנתנהג במנהג בניס, ובכן כיון שהקב"ה מצרף לנו טוב העתיד, גם הזדונות יחשבו לנו כזכויות מחמת שעתידין אנחנו לשוב מאהבה בחג הסוכות.

ועל פי זה יש לפרש גם המדרש בפרשת בא, ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלהיכם מי ומי ההולכים, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך וגו' כי חג ה' לנו, ובמדרש (הובא בקדושת יום טוב) כי חג ה' לנו זה חג הסוכות, והוא פלאי. ולפי דרכינו הכוונה כי פרעה שאל מי ומי ההולכים, שהוא ידע שבני ישראל על פי רוב הם במדרגה פחותה ואינם מוכנים עדיין לעבוד את ה' כפי הראוי, ולכן באיזה זכות הן יוצאין ממצרים, ועל זה ענה משה רבינו בנערינו ובזקנינו נלך וגו', שהכל ילכו ביחד, כי חג ה' לנו זה חג הסוכות, שמחג הסוכות אנו רואים שיש לנו דין בניס על שם העתיד, ובכן בזכות טוב העתיד מה שכל בני ישראל עתידין לקבל התורה, כולם הם ראויים לצאת ממצרים.

ממעיינות רבותינו

למה לא נכתב שמו האמיתי

אלה תולדות נח וגו' את האלקים התהלך נח. כבר עמדו המפרשים אהא דקאמר אלה תולדות נח והפסיק באומרו נח איש צדיק, ולא אמר תיכף שם חס ויפת. וי"ל דבספר נחלת עזריאל מביא בשם מדרש דבאמת היה שמו של נח מנחם, אלא שנעלם שמו האמיתי מפני המכשפים בדורו שלא יוכלו להרע לו. ומזה הוכיח בספר הנ"ל שלא היה צדיק גמור, דאם היה צדיק גמור אז לא היה צריך שמירה מהמכשפים, כאומדם ז"ל בר' חנינא דנפיש זכותי לא שלטו בו המכשפים. ומה שלא היה נח צדיק גמור היינו משום שפגם במה שהסכים עם הנהגת אלקים שהיה מדת הדין ולא השתדל לבטל גזירת המבול.

וזה שאמר אלה תולדות נח, ומקשה הפסוק הלא נח איש צדיק תמים היה ונפיש זכותי ואינו צריך שמירה מהמכשפים, וא"כ למה לא נכתב שמו שאמיתי מנחם, לזה אמר את האלקים התהלך נח, שחטא במה שהסכים עם מדת הדין, ולכן נתמעטה זכותו והיה זקוק לשמירה.

ישמח משה

שתי מדות ביחד

מה כתיב למעלה ונח מצא חן בעיני ה', אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. כתבו המפרשים והאלקים התהלך נח סופי תיבות חכ"ם, והנראה לי בזה על דרך שפירש הצדיק הקדוש מה"ר זושא זלה"ה כי הלל רשע על תאות נפשו בשביל תאות נפשו הוא עניו כמו הלל ומשפיל את עצמו לחטוא במה שלא נאה ולא יאתה אליו עשות פחיתות כזה שעושה, ובעונה פסולה כזה לא חסר ה', כי אם שיהיה עניו ובחינת מה, ליראה את ה' על ידי זה, בהכיר שפלותו וגדולת הבורא יתברך, ומה יגיע היראה והפחד ובושתו מכמו ית"ש, ע"כ.

אמנם על נח אמר הכתוב צדיק תמים היה בדורותיו, ופירשו בגמרא פרק קמא דעבודה זרה תמים בדרכיו, ופירש רש"י עניו ושפל רוח. והכונה בזה, עם היותו עניו ושפל בעיניו, עם כל זה היה צדיק במעשיו ולא השחית דרכו, כי לא היה משתמש בבחינת ענוה לחטוא, כי אם ליראה את ה', כמו שמתרגם בדחלתא דה' הליך נח. וזה בחינת חכם, שהיה לו שני הפכים בנושא אחד, בחינת ענוה ובחינת גאווה.

והנה איתא בספרים הקדושים שם הוי"ה מורה על ענוה ושפלות להשיג בשפלים, ושם אלקים מורה על התנשאותו, מושל ותקף, וזה שנאמר ונח מצא חן בעיני ה', כי הלך בדרכו בבחינת ענוה ושפלות ליראתו יתברך. ועל זה אמר אלה (כלומר, שתי המדות האמורות להלך) תולדות נח, כפירוש רש"י, נח איש (כלומר חשוב) צדיק (במעשיו), עם היותו תמים בדרכיו עניו ושפל, גם את האלקים (המורה על התנשאות ומושל ותקף) התהלך נח, ולזה מרמז בסופי תיבות חכ"ם, כי היה משתמש בשני המדות, ענוה וגאווה, לדרכי ה' כאמור.

ייטב לב

נגד אבריו וגידיו

איש צדיק תמים היה בדורותיו. ונ"ל הנה כתיב שימו לבבכם לכל הדברים וגו' כי לא דבר רק הוא מכם, ופירש בספר חן טוב כי ידוע אשר תר"ג מצות הן המה נגד אבריו וגידים שבאדם, וזה שאמר שימו לבבכם לכל הדברים, שאין שום דבר ריק מכם מאבר או מגיד, עכ"ל. וזה שאמר איש צדיק תמים היה, ר"ל שהיה תמים בכל אבריו וגידיו, בדורותיו, אם כי בדורותיו עוד לא נתנה התורה, עם כל זה שמר נח כל תר"ג מצוה כאלו היה מצווה ועושה.

עצי חיים

עתיד לצאת טובה

איתא בזוה"ק בפרשה זו האשימו חכמינו ז"ל את נח על מניעתו מלהתפלל על אנשי דורו כאברהם אבינו, עיי"ש בדבה"ק. וי"ל על פי מה שכתב בזרע קודש בפרשתו כי מבול בגימטריא חסדו, כי היה חסד גדול באיבוד הרשעים שאלמלי נשארו בעולם לא היה אפשר להיות קיום לאומה הישראלית מחמת גודל טומאתם, ולא היה יכול אברהם אבינו להיות על אותה הבחינה שהי' עיי"ש בדבה"ק. ובכן מטעם זה מנע נח את עצמו מלהתפלל עליהם, מפני שהשיג שעתידי לצאת טובה מזה.

דברי זאל

עד עשרה דורות

את האלקים התהלך נח, פירש"י ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו, ויש להבין מהו הכוונה שהיה מהלך בצדקו. ואפ"ל עפ"י מה שמצינו בדברי חכמינו ז"ל בכמה מקומות שהשפעת האב על יוצאי חלציו נמשכת עד עשרה דורות, וכענין שאמרו במס' גיטין חנינת אבות בגיטין עד עשרה דורות. והנה שנינו במסכת אבות עשרה דורות מאדם עד נח, ועשרה דורות מנח עד אברהם, וכתב התוספות ז"ל, דלא דמי עשרה דורות שמאדם ועד נח לעשרה הדורות שמנח ועד אברהם, כי אדם נח בכלל עשרה, אבל אברהם אינו בכלל העשרה, עיי"ש בדבריו.

ומעתה יש לומר כי אף שהייתה תורה נח איש צדיק תמים, מכל מקום זאת היתה מהשפעת הקדושה של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, שהרי הוא היה הדור העשירי לאדם, וזה שאמר הכתוב כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה היינו בהיותו בדור זה הוא הדור העשירי לאדם הראשון. אבל אברהם אבינו היה כבר הדור האחד עשר מנח, ועם כל זה התהלך בצדקו, בלי שום סיוע מהשפעתו של נח. וזהו כוונת רש"י ז"ל נח היה צריך סעד לתומכו, היינו זכות אבותיו בהיותו דור עשירי לאדם הראשון היינו דאגתי ליה, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו, כי היה כבר אחר עשרה הדורות שמנח, ואף על פי כן התהלך בצדקו בלי שום סיוע מזכות אבות.

ברך משה

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (המשך מעמוד ג)

ומעתה יתבאר הקישור סוף התורה לתחלתה, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היר החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ואיתא בספרי לכל המורא הגדול זו קריעת ים סוף, ולכאורה איך זכו ישראל לכל הנסים והנפלאות, הלא היו ערם ועריה מן המצות, אלא על כרחך כמו שכתב בפרשת דרכים שצריך להם הקב"ה הזכותים על שם העתיד, ולזה רמז לעיני כ"ל ישראל בראשית עם הכולל גימטריא אתרו"ג לול"ב הד"ס ערב"ה סוכ"ה וד' פעמים דופ"ן, כי כתב המורחי (פ' בהעלותך) דלמ"ד (סוכה יא): שהסוכה הוא זכר לענני הכבוד, יש לעשות בסוכה ארבע דפנות מארבע רוחות, כדוגמת העננים שהיו מסבבים את ישראל מלמעלה ומלמטה, עיי"ש. ובכן כיון שבסיום התורה נרמז שהקב"ה מצרף לנו טוב העתיד, אשר על כן נרמז בהתחלת התורה מצות ארבעה מינים וארבעה דפנות בסוכה, שזה מורה על היותינו נקראים בנים למקום, והגם כי לפעמים אין אנחנו במדרגת עושיין רצונו של מקום, עם כל זה יש לנו דין בנים על שם העתיד, ואנחנו בני אל חי והוא אבינו, אם לא על העבר עכ"פ על שם העתיד.

ועל דרך זה הוא גם שמחתנו בשמחת התורה על שם העתיד, וכמו שכתב א"י זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות ג) לפרש מקרא שכתוב (דברים טז טו) והיית אך שמח, ודרשו חז"ל (סוכה מח). לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה. והענין כי כתב מווללה"ה בישמח משה (פ' תבא) על מאמרם (מגילה י): כל מקום שנאמר יהיה לשון צער, והיה לשון שמחה. כי יהיה לשון צער, ומה שהיה לשעבר אינו אלא צער, כי בזכרו מעשיו הראשונים אשר כלו בהבל ימיו, בודאי יתאונן ויצטער, אבל והיה לשון עתיד, הוא לשון שמחה, כי ישמח ויגל במה שעתיד להשכיל ולהטיב דרכו ומעלליו, עכ"ל. והוא הכוונה והיית אך שמח, כלומר הגם והיית לשעבר, א"כ אינו אלא מיעוט, כי מעט ורעים היו, עם כל זה תהיה שמח על העתיד, וזה שאמרו לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה, היינו לשמח על שם העתיד, עכ"ל.

ובפרים עלינו זמן החורף השי"ת מצרף הקבלה טובה שיש לכל אחד לעסוק בתורה ובמצות, ובעזר שמו יתברך נזכה לשנה טובה ומבורכת, בתענוג ונחת וכל מילי דמיטב, והיה לשון שמחה, בזכות העתיד יהיה א"ה שמחות בבתי בני ישראל, ובהם אנו נפרדים מן הימים הקדושים החל מראש חודש אלול עד אחר שבת בראשית, חטיבה אחת של מצות ומעש"ט קדושה והתרוממות הנפש שזכינו להתקרב אל השי"ת, הימים שעברו הם גם בחינת לעתיד, כי כל אחד לוקח עמו השפעת החודש הזה על כל השנה, ובעזר השי"ת יהיה עתיד של אורה ושמחה וחדוה וכל טוב לנו ולכל ישראל, והשי"ת יעזור שנוכח עוד בשנה זו לבחינת והיה לשון שמחה, השמחה האמיתית אשר עיני ישראל צופיות ומיחלות לשמחה השלימה שיהיה בביאת גואל צדק, יעזור השי"ת שנוכח לזה במהרה בימינו אמן.

*

ברכת הקודש מוצאי שמחת תורה

מיר שטייען יעצט מוצאי יו"ט סוכות, סוכות איז זמן שמחתנו, ס'איז ב"ה געווען א פרייליכער יו"ט.

מען זאגט אין די זמירות פון שלש סעודות, חרו השתא בהאי שעתא, שעתא איז [די אותיות] תשע"א, דאס יאר וואס מיר געפינען זיך יעצט. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיין חרו השתא בהאי שעתא, מ'זאל זיך קענען פרייען, מ'זאל זיין א שמחה'דיג יאר, א נאנץ יאר. דער אויבערשטער זאל העלפן די שמחה וואס מ'האט גענומען אין יו"ט סוכות זמן שמחתנו, זאל נמשך ווערן אויף א נאנץ יאר.

דער אויבערשטער זאל העלפן, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, דעם הייליגן באשעפערס הייליגע תורה דאס ברענגט שמחה, דאס איז די אמת'דיגע שמחה, דאס ברענגט גליק און שמחה פאר א איד, לערנען תורה און קיום המצוות דאס איז די גרעסטע גליק, און די גרעסטע שמחה וואס א מענטש קען האבן אויף דעם עולם.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיין א פרייליך יאר, אין לימוד התורה און קיום המצוות, מען זאל לערנען, הן די תלמודי התלמוד תורה, הן בחורים, הן אברכים וואס לערנען אין כולל, און הן בעלי בתים זאלן זיך קובע עתים זיין לתורה, מ'זאל דינען דעם באשעפער בשמחה ובטוב לב.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל מדרוך זיין און מחנך זיין די קינדער צו תורה און צו יראת שמים, חינוך הבנים און חינוך הבנות, צו צניעות און צו ערליכקייט און יראת שמים, אויף דעם וואס דער אויבערשטער האט מצווה געווען אידישע מענטכער.

זאל דער אויבערשטער העלפן, מיר זאלן אלע האבן א געזונט יאר, א פרייליך יאר, א געזונט ווינטער, און מ'זאל זיין זמן שמחתנו תמיד.

א גוטע וואך, א גוטן ווינטער, און א גוט יאר.